

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Могильної Юлії на тему: «Формування готовності майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту », представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність дисертаційної роботи. Економічні, соціальні, політичні зміни в Україні є поштовхом до динамічного розвитку системи освіти, що отримує нові вектори розвитку, набуває потужних інструментів, характеризується урізноманітненням шляхів оволодіння знаннями, зокрема через неформальне навчання.

Варто зазначити, що сучасна освіта України зорієнтована на ринок праці та запити суспільства. Зважаючи на це, важливо приділяти значну увагу профорієнтаційній роботі на рівні загальної середньої освіти, знайомити учнів шкіл з різними сферами професійної діяльності. Професійна орієнтація, як шлях до забезпечення зв'язку системи освіти з економікою країни, сьогоденням та майбутнім школяра є вагомим напрямом діяльності сучасної школи. Роль учителя сучасний вчитель є ключовою фігурою в організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями, модератором в індивідуальній освітній траєкторії школярів, зокрема в їхній професійній орієнтації та подальшому професійному самовизначенні. У книзі «Серце віддаю дітям» В. Сухомлинський зазначав, що вчитель це не тільки наставник, а друг, товариш, який впливає як на знання учня, так і на його духовність. Освітній процес ґрунтується не лише на предметній компетентності педагога, а й на його умінні мотивувати, підтримувати, здійснювати супровід освітнього процесу, спонукати учнів до особистісного розвитку.

Сучасні випускники шкіл мають визначитись зі своїм професійним майбутнім, обрати напрям подальшого навчання або трудової діяльності ще під час навчання в школі. Світ професій сьогодні динамічний та різноманітний, а їх перелік дуже розлогий і часто не зрозумілий для школярів, тому вони потребують допомоги дорослих у виборі професії. Визначальну

роль у професійній орієнтації відіграє школа і вчитель, до яких учень може звертатись за порадою і долучатися до участі у профорієнтаційних заходах. У ефективності освітньої і профорієнтаційної роботи шкільного вчителя велику роль відіграє його готовність до реалізації професійної орієнтації, розуміння ним важливості та значущості вибору професії як особисто для учня, так і для суспільства в цілому.

Сьогодні випускники шкіл часто не виявляють готовності до професійного самовизначення, про що свідчать дисбаланс на ринку праці, попит серед абітурієнтів на здобуття вищої освіти з певних спеціальностей, наявність великої кількості громадян України, які працюють не за фахом. Хоча на перший погляд здається, що такі глобальні проблеми у масштабі країни, як працевлаштування, економічні питання, загальний рівень життя не пов'язані зі шкільною освітою, але це не так. Шкільна освіта припадає на період формування людини як особистості, а від рівня сформованості особистості, готовності випускника школи до дорослого життя залежить його подальше майбутнє, а майбутнє кожного громадянина окремо визначає майбутнє країни в цілому. Лише цілеспрямована, впевнена у собі, сформована особистість здатна підіймати рівень життя та економіки в країні.

У сучасному освітньому середовищі для досягнення мети всебічного розвитку школяра педагоги використовують можливості формальної, неформальної та інформальної освіти. Особливу цікавість у цьому аспекті становить дослідження феномену неформальної освіти, яка є динамічною і відповідає потребам сучасної молоді: можливість соціального та емоційного забарвлення, висока мотивація учасників освітнього процесу, гнучкість змісту, сприятливе психологічне середовище, використання різноманітних інноваційних форм і методів навчання, динамічність процесу сприйняття інформації, орієнтація на потреби школярів, варіативність програм і термінів навчання, не обов'язковість оцінювання. Перевагами неформальної освіти є гнучкість, адаптивність до вимог часу, запитів суспільства, потреб школярів, що є запорукою ефективності професійної орієнтації. Таким чином

неформальна освіта може відігравати позитивну роль у проведенні професійної орієнтації у сучасній школі. Варто зазначити, що нині питання теоретичного і методичного обґрунтування реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту залишаються не достатньо розробленими в Україні.

Зважаючи на це, педагогічні університети мають приділяти значну увагу розвитку у майбутніх учителів професійних компетентностей у реалізації професійної орієнтації школярів, зокрема через неформальну освіту. Окрім того, відповідні зміни у вищій педагогічній освіті будуть позитивно впливати на мотивацію майбутніх вчителів до розвитку особистості учня.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано як складову частину комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Інноваційні технології в підготовці фахівців різних галузей» (державний реєстраційний номер 0120U104987).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол №7 від 25 жовтня 2018 року).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

- розроблено технологію формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, яку можна розуміти як сукупність цілей, змісту, форм, методів, прийомів і засобів, об'єднаних з урахуванням особливостей вищої педагогічної освіти у чотири блоки (підготовчий, мотиваційно-цільовий, змістовно-процесуальний, аналітико-результативний), що послідовно реалізуються й забезпечують результативну підготовку майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту й передбачають вплив на всі її компоненти впродовж трьох етапів (мотиваційно-цільового, змістовно-процесуального та аналітико-результативного);

- визначено сутність та складові готовності майбутнього вчителя до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, сформульовано розуміння професійної орієнтації як освітньої системи спрямованої на професійне самовизначення особистості та забезпечення потреб ринку праці країни;

- розроблено критеріально-діагностичний апарат для визначення рівня сформованості готовності майбутнього вчителя до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту, а саме визначено показники сформованості мотивації майбутніх учителів до реалізації означеної діяльності, характеру інтересу, повноти знань у галузі професійної орієнтації та неформальної освіти, рівня сформованості набутих умінь та навичок майбутніх учителів, сформованості аналітико-оцінного компонента;

- обґрунтовано шляхи формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів через неформальну освіту.

Уточнено:

- особливості сучасного стану системи професійної орієнтації в Україні та провідних країнах Європи;

- сутність діяльності учителя у професійній орієнтації школярів через неформальну освіту.

Подальшого розвитку набули теоретичні засади профорієнтаційної роботи зі школярами (форми та методи її здійснення) та теоретичні засади підготовки майбутніх учителів (методи та засоби підготовки).

Не викликає сумнівів **практична значущість дослідження**, яка полягає в тому, що розроблена технологія підготовки майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації учнів шкіл через неформальну освіту є готовою до впровадження в освітній процес та може бути використана у закладах вищої педагогічної освіти. Разом з тим розроблено й апробовано навчально-методичне забезпечення зазначеної технології, а саме:

- навчально-методичний комплекс дисципліни «Професійна орієнтація школярів», який включає навчальну програму і навчальну робочу програму;
- методичні рекомендації для здобувачів спеціальності 014 Середня освіта (біологія) та вчителів біології «Методичні рекомендації щодо впровадження профорієнтаційних компонентів та заходів неформальної освіти в процесі викладання біології у школі»

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Характеристика основних положень роботи. Робота має традиційну структуру, складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списків використаних джерел (133 найменування, з них 17 іноземними мовами), 4 додатки (на 4 сторінках). Загальний обсяг роботи 246 сторінок, з них 176 сторінок основного тексту, який містить 15 таблиць (на 21 сторінці), 18 рисунків (на 18 сторінках).

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання дослідження, предмет дослідження, об'єкт дослідження, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок здобувача, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження.

У Розділі 1 дисертації проведений аналіз педагогічної та психолого-педагогічної літератури та доведено, що проблема формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів в умовах неформальної освіти існує в сучасній шкільній системі освіти України.

Проведений аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних науковців з проблеми формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів в умовах неформальної освіти.

Досліджено особливості розвитку та становлення системи професійної орієнтації учнів шкіл України та провідних країн Європи. Виявлено позитивні особливості такої системи у закордонному освітньому досвіді.

Науково обґрунтовано технологію підготовки майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів в умовах неформальної освіти, сформульовано мету та завдання технології, визначено її структурні компоненти.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації школярів в умовах неформальної освіти.

У Розділі 2 гіпотезу дослідження було перевірено шляхом проведення педагогічного експерименту на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Педагогічний експеримент проводився в природних умовах освітнього процесу за трьома етапами: констатувальний, формувальний і контрольний.

Уточнено критерії, показники та рівні досліджуваної готовності.

Отримані дані засвідчили статистично значущі відмінності у рівнях сформованості мотиваційного, когнітивного та операційно-діяльнісного компонентів досліджуваної готовності.

Якісні та кількісні показники в експериментальній групі після завершення формувального експерименту засвідчили позитивний вплив розробленої технології формування готовності майбутніх учителів до реалізації професійної орієнтації учнів шкіл в умовах неформальної освіти.

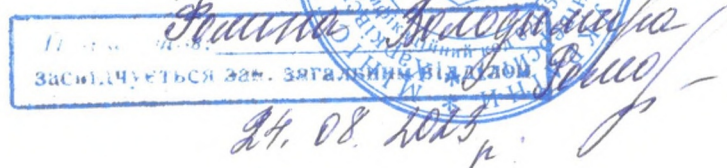
Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні результати дослідження викладені у 14 одноосібних наукових публікаціях, зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, 1 стаття у науково-популярному виданні, 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Висновок: Дисертаційна робота «Формування готовності майбутніх учителів до професійної орієнтації школярів через неформальну освіту» є самостійним і завершеним науковим дослідженням на правах рукопису, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Робота характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувача в науку та достатньо повно оприлюднені у наукових працях здобувача, за своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням. Дисертація відповідає спеціальності 015 - Професійна освіта (за спеціалізаціями) та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 N 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України N 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 N 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України N44 від 12.01.2022), а її автор Могильна Юлія Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

доктор педагогічних наук,
професор, декан факультету мистецтв
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди.

Володимир ФОМІН

На електронний документ накладено: 2 (Два) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: ФОМІН ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ 2675717316;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2675717316;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E5040000004323D90018004B04;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису: 21:00 24.08.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Підпис № 2 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: Фомін Володимир Вікторович 2675717316;
Належність до Юридічної особи: ;
Код юридичної особи в ЄДР: 2675717316;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 3ED5083160DBC59B04000000D55340006278B100;
Видавець кваліфікованого сертифіката: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг;
Тип носія особистого ключа: Захищений;
Тип підпису: Кваліфікований;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису: 21:03 24.08.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)